СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXIV. Ч. 24. Джерзи Сити, Н. Дж., субота, 30. січня, 1926. VOL. XXXIV. No. 24. Jersey City, N. J., Saturday, January 30. 1926. THREE CENTS

СЬОГОРІЧНА КОЛЯДА НА РІДНУ ШКОЛУ.

В січні сього року збірки призначені на Рідну Школу в Галичині.

Всі збірки посилати через:

OBYEDNANNYE, 847 N. FRANKLIN ST., PHILADELPHIA, PA.

Федеральний уряд приготовляєсь вступити до світового суду.

ВАШИНГТОН, 28. січня. — Як лишень сенат ухвалив резолюцію за приступленнєм Злучених Держав до світового суду при Лізі Народів, федеральний уряд відразу взявся приготовляти ноту до Ліги Народів у справі сього приступлення. Президент і секретар стейту Келог почали студіювати сенатову резолюцію та організаційний статут трибуналу, щоби поставити відповідне внесення Лізі Народів на полагодження сих постанов.

Рівночасно противники приступлення до світового суду не засипляють справи мимо своєї поразки в сенаті. Сенатори Бора й Рід, головні противники заявили, що вони будуть старатися завернути справу до розгляду всего американського загалу.

ФЕДЕРАЛЬНИЙ УРЯД НІБИТО РОБИТЬ НАТИСК НА ВУГЛЕВУ КОНФЕРЕНЦІЮ.

ФІЛАДЕЛФІЯ, 28. січня. — Членів конференції властителів копалень твердого вугля та представників юнії відвідав нині Джеймс Дейвис, секретар праці в кабінеті Кулиджа. Сейчас по розмові з ними він вернув до Вашингтону. Його візиту пояснюють так, що федеральний уряд думає робити натиск на обі сторони в углевім непорозумінню, щоби вони як найскорше погодилися.

Нинішні наради конференції були бурливі. Суперечка велася знова довкола давної спірної точки, себто арбітрації. Лишень з трудом удалося нині відвернути повне зірваннє нарад. Дальші наради відложено на завтра.

ЗИМНО В ЦІЛІМ КРАЮ.

ВАШИНГТОН, 28. січня. — Донесення до бюра погоди показують, що цілі просто Злучені Держави терплять тепер від значного пониження теплоти. В східній части краю до того віяли сильні вітри, які в деяких околицях, як приміром довкола Ню Йорку, доходили до скорости 84 миль на годину. В Шикаго почало замерзати озеро. Бюро заповідає, що погода буде далі понижатися.

ЗРІСТ КОШТІВ УДЕРЖАННЯ МІСТ.

ВАШИНГТОН, 28. січня. — Департамент торговлі дістав від міських урядів по цілих Злучених Державах звіти коштів удержання сих міст. Показується, що кошти удержання міст за послідних кілька літ сильно зросли. Так приміром, кошти удержання міста Ню Йорку зросли майже в двоє за послідних сім літ; в році 1917. кошти удержання всіх департаментів виносили по 26 долярів на голову, а в 1924. році по 48 долярів на голову.

„РУЗВЕЛТ" ВИРАТУВАВ ВСЮ ЗАЛОГУ КОРАБЛЯ „АНТИНОВ".

НЮ ЙОРК, 28. січня. — Корабель Президент Рузвелт, що належить до Юнайтид Стейтс Лайнс, виратував усіх моряків англійського тягарового корабля Антинов, що потапає серед океану. Серед незвичайно трудних перешкод, які декому видавалися просто непоборимими, морякам Рузвелта вдалося по 4 днях боротьби з морськими филями перебрати всіх моряків.

Останні ладунки моряків перевезено серед хвилевого вспокоєння бурі, серед страшної нічної пітьми. Всі моряки були сильно ослаблені бурею, перемерзлі й голодні.

Виратувавши сих послідних, Рузвелт поїхав далі в свою дорогу до Шербургу.

БОРОТЬБА ЗА ПОДАТКОВИЙ ЗАКОН.

ВАШИНГТОН, 28. січня. — Поступові сенатори заповіли нині устами сенатора Нориса, що вони думають боротися безпощадно проти урядового проекту податкового закона. Норис заявив, що дебата над сим проектом повинна бути вичерпуюча, хочби навіть через се нові податкові полекші мали бути відложені на кілька тижнів.

Зате прихильники урядового проекту власне на се покладають свою надію, що противники проекту не будуть виступати проти проекту зі страху, що їх буде винуватися за проволоку в ухваленню закона.

ПРОТЕСТАНТИ ПРИЛУЧУЮТЬСЯ ДО СВЯТКОВАННЯ ПАМЯТИ КАРДИНАЛА МЕРСІЄ.

НЮ ЙОРК, 28. січня. — В кількох місцевих протестантських церквах відбулися поминальні богослуження по покійнім католицькім бельгійськім кардиналі Мерсіє. Проповідники величали покійного кардинала як геройську людину.

ВИКОНАННЄ СМЕРТИ НА ДВОХ УБИЙНИКАХ.

ОСИНИНГ, Ню Йорк, 28. січня. — В місцевій стейтовій вязниці, відомій загально під назвою Синг-Синг, виконано нині присуд смерти на двох убийниках, Люїджі Рапіто з Оборн та Емілю Клеті з Гобокен. Коли оба йшли до смертної комнати в товаристві римо-католицького священика, начальник тюрми дозволив їм подати руку другим 16 смертним засудженцям. Коли прийшло звітатися з Росом, якому стейтовий губернатор відложив виконаннє смерти на те, щоб він виявив своїх товаришів злочину, оба засудженці заявили, що вони не мають охоти витатися зі зрадником.

КОРАБЕЛЬ ПОТОНУВ.

НЮ ЙОРК, 27. січня. — Корабель Рузвелт, що поспішив на допомогу потапаючому на розбурханому океані англійському тягаровому Антинов, доніс нині бездротним телеграфом, що підчас хвилевого втишення бурі йому вдалося перебрати з потапаючого корабля 12 моряків. На корабли, засудженім певно на затопленне, остає ще 12 людий.

Рівночасно корабель Бремен, що пішов на допомогу англійському кораблеви Ларистанови, доніс бездротним телеграфом, що коли нині рано розвиднилося на морю, з Ларистана пливали по воді лишень дребезки. Корабель видно потонув у ночи з усіми моряками на його покладі. Бремен попливав по морю, шукаючи за моряками, які моглиб ще удержатися на поверхні морі, а не найшовши нікого, пустився далі в свою дорогу до Німеччини.

ЕКОНОМІЯ У ВУГЛЯНІЙ ГОСПОДАРЦІ.

На останньому зїзді КП(б)У заявив голова Раднаркому Чубар, що слід вести дуже обережну господарку українським вугіллям. Один з фаховців, Південсталі підрахував, що на Україні вистане коксового вугілля на 20—30 років. „Недостача одного сорту вугілля ставить перед нами завдання — казав Чубар — що в нашій індустрії, а зокрема в вугляній промисловости ми мусимо переходити з вугілля на антрацит, а в нашій металюргії та в инших галузях ми повинні економічнійше витрачати вугілля. Те вугілля, яке добуваємо, не вдовольняє всього попиту на нього з боку промислу. З цією метою була прийнята постанова про прискорення розвитку дрібної вугільної промисловости в Донбасі. Це дасть змогу деяким підприємствам дістати паливо. Але нині для нас, безперечно, на всю гостроту повстає питання про економію вугілля в кожній галузі промисловости і над цим питанням слід поміркувати".

НОВІ ГАЗЕТИ.

Діло пише, що з новим роком почали виходити у Львові два нові українські журнали: тижневик „Нова Зоря", орган української християнської організації (УХО) і „Сільський Господар", орган Т-ва „Сільського Господаря".

ЧИ ВАРТА ЖЕНИТИСЬ?

Парискі часописи та журнали залюбки оголошують анкети на ріжні теми, звертаючись за відповідями до визначних письменників, діячів і артистів. Тижневик „Маріяж" (Подружжа), звернувся за такою відповідю на питання „Чи варта женитись?". До цього додав такі питання: „Як зарадити кризі подружу у Франції, — чи така поміч потрібна, — якого характеру вона повинна бути, то-що. Люди здебільша відповідали на головне питання Пані Кюрі, винахідниця радія сказала, що цю проблєму кожний мусить рішати зокрема, за себе; вона найшла в подружжі своє кращеє „я" і бажає всім нареченим такого самого щастя. Маргеріт, автор відомого роману „Дівчур" каже, що інституція подружа залежить виключно від економічної еманципації жінки. Коли ся еманципація вдасться, тоді зріст подружа вповні зміниться. Артистка Ракель Меллер є великою приклонницею подружжа, добачуючи в ньому найвисшу форму щастя, а артистка Містенгет — глузує з тої форми, вказуючи на безліч прикладів довкола. За те два популярні французські комісти Біско (відомий усім з кіна) і Дранем є за подружжам. Перший пропонує податок на нежонатих, а другий каже, що не в силі висловитись про цю справу з повною компетенцією, бо був жонатий щойно тричі і сподіється після четвертої наміреної спроби сказати рішуче слово.

ЧУДЕСНА ДИТИНА.

Лондонські часописи пишуть багато про „чудесного" 6-літнього хлопця, який викликує загальне захоплення в Індіях, місцевости Паундж. Цей хлопець, званий місцевим населенням Тун-Тін, себто дитиною світла, визначується умовим розвитком дорослої непересічної людини і великою освітою. На ріжних публичних зборах він промовляє з великою переконуючою силою і розяснює найтемнійші місця святих будийських книг. Недавно Тун-Тін мав виклад перед вибраною авдиторією будийських священиків про проблеми будийської філософії. Будийські священики є переєвідчені, що мають до діла з явищем „реінкарнації", а саме, що устами дитини промовляє душа якогось померлого вченого, вживлена в її тіло.

КНИЖКИ ЯК ДАРУНОК ДЛЯ НЕМОВЛЯТ.

Істнує старий народній пересуд спільний численним народам, що для щастя дитини треба при її народинах дати їй який-сь дарунок. Це звичайно обовязок кумів та кум. Вельське населення Англії кладе немовлятам у колиску кліщі, в Ірляндії — стяжку з жіночого волосся, а у Румунії вяжуть дитині стяжку на рамени, в инших кладуть мідяний гріш до першої її купелі. Найцікавійший є шведський звичай: під голову новонародженої дитини кладуть книжку, щоби швидко навчилась читати. Якби цей звичай поширено в нас, з тим, що книжка мусить бути нова, то наша книжкова продукція збільшилась би бодай із зростом населення.

ЕЛЕКТРИКА ЗАМІСЦЬ КУХОВАРКИ.

Хоча й живемо в добі пари й електрики, не доживемо часу, коли електрика заступить у кухні працю жінки та куховарки. Вже істнують такі щасливі країни, навіть не так далеко, нпр. Швайцарія, де електричні апарати у кухні полагоджують найважнійші функції господині. Є це апарати, які не тільки нормують температуру, автоматично варять обід, але й припиняють електричну течію, коли страва готова. Господиня може вранці сказати все „меню", а в полудне або вечір прийти на готове, зїсти його.

УСПІХИ НАШИХ СПІВАКІВ НА ЧУЖИНІ.

Наш молодий співак М. Голинський виступає тепер у обєднаній опері Торунь-Бидгош-Грундзьодз. На сцені тієї опери здобуває він все нові тріюмфи. Фахові критики порівнюють його геройчний тенор до голосу Каруза, Менцінського та Слезака з молодих літ. Наш земляк став любимцем співацьких кругів.

ОДЯГ РАДЯНСЬКИХ ДИПЛЬОМАТІВ.

Народній комісарят закордонних справ Радянського Союза вислав усім своїм дипльоматичних представникам на чужині дорученя, щоби вони вважали на свій зверхний вигляд, який часто вражає чужинців. У всіх офіціяльних виступах повинні вони користуватись одягом прийнятим у даним середовищі: фраком, циліндром — тощо. Радянський уряд має намір завести пізнійше власну униформу для своїх дипльоматичних представників.

Російська большевицька влада переводить масові арештовання в Харкові і в Полтаві.

РИГА, столиця Латвії, 27. січня.—З Москви повідомляють, що російська советська влада переводить масові арештовання на Україні.

В Харкові і Полтаві арештовано вже понад 800 осіб.

До Харкова приїхав Дзержинський, щоб особисто вести дохоження.

Також переведено арештовання в деяких частинах „червоної армії" на Україні. До Полтавської губернії вислано спеціяльні відділи російської „червоної армії" з Москви.

Також повідомляють, що советська влада зачала арештувати людий в Подільській губернії.

АМЕРИКА І — „СВІТОВИЙ СУД".

ПАРИЖ, 28. січня. — Коли премієр Франції Арістід Бріян дізнався, що сенат Злучених Держав згодився, щоб Америка приступила до Постійного Суду Міжнародної Справедливости, сказав до британського міністра закордонних справ сера Остена Чемберлейна, котрий сюди приїхав на розмову з ним:

— Треба надіятись, що се перший крок (себто до... Ліги Народів).

На се Чемберлейн відповів:

— Але може булоб мудрійше про се не говорити за голосно...

ПОХОРОН МЕРСІЄРА.

БРЮКСЕЛЯ, столиця Бельгії, 27. січня. — Сьогодня Бельгія попрощала на вічний спочинок голову бельгійської католицької церкви, кардинала Мерсієра.

В похоронному поході за домовиною ішов бельгійський король Алберт і французький маршал Фош, а далі непроглядні маси Бельгійців, котрі вважали кардинала героєм з часу, як він виступив проти німецької окупації підчас наїзду Німців на Бельгію в 1914 році.

Ціле місто було в жалобі і важкому смутку, якому достроювали своїми акордами усі дзвони столиці Бельгії.

ПОМЕР ПРЕМІЄР ЯПОНІЇ.

ТОКІО, столиця Японії, 27. січня. — Тут помер нині несподівано премієр Японії барон Такаакі Като.

На його місце має бути назначений Р. Вакатсукі.

СВЯТО КНИЖКИ В ЕСПАНІЇ.

МАДРИД, столиця Еспанії, 27. січня. — Еспанія установила нове національне свято в честь найславнійшого еспанського поета Мігуеля Сервантеса, автора „Дон Кіхота" в день уродин поета, себто 7-ого лютня.

Се свято буде називатись Дія дель Лібро, або Свято Книжки. В той день будуть визначувати нагороди видним еспанським писменникам.

БЕЛЬГІЯ І ВОЄННІ ДОВГИ.

БРЮКСЕЛЯ, столиця Бельгії, 27. січня. — Деякі бельгійські посли невдоволені з умови Бельгії з Америкою про сплату воєнного довгу. Вони докоряють, що Бельгія приняла тяжші умови ніж Італія.

ЗІНОВЕВ ВІДІЙДЕ.

ЛОНДОН, 27. січня. — Тутешня преса передає вістку з Росії, що теперішній диктатор російської советської влади Йосиф Сталін (Джугашвілі) заповів, що зїзд комуністичного інтернаціоналу усуне теперішнього голову „комінтерна" Зіновева (Апфельбавма), а на його місце назначить більше умірковного.

АНГЛІЯ СПУСКАЄ ІТАЛІЇ.

ЛОНДОН, 27. січня. — Тутешні газети передають, що Англія спустила Італії половину довгу, годячись, щоб вона їй сплатила тільки половину з три-міліярдового довгу.

УРОДИНИ КАЙЗЕРА.

БЕРЛІН, 27. січня. — Бувший німецький цісар Вільгельм обходив сьогодня свої 67-ї уродини дуже парадно. До його палати в Дорн, в Голяндії, прибуло богато гостий з Голяндії і з Німеччини, яких кайзер приймав та угощував величаво.

Кажуть, що принятте коштувало $16,000.

Одночасно соціялісти і комуністи уладили тут демонстрації проти кайзера, на яких домагалися, щоб держава сконфіскувала всі посілости Гогенцолернів.

ПРАВИТЕЛЬСТВО МЕНЬШОСТИ.

БЕРЛІН, 27. січня. — Німецьке правительство Лютера є правительством меньшости. Воно мусить спиратись на випадкові більшости, що її може здобути для певної справи чи проекту закона.

Сим разом проти усієї програми Лютера поставились крайно вороже націоналісти справа і комуністи зліва. Тому він числить тільки на випадкове підперте з боку соціял-демократів. Але при обєднанню націоналістів з комуністами його більшість вельми сумнівна і тому, колиб вона не вдержалась, Лютер готовий податись до димісії з усім кабінетом.

„SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сіті і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.

З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

МОСКОВСЬКА ПОЛІТИКА Й МОНЕТА

В тісній коробці московських большевицьких секретів показалася проточина, і через неї втік недавно в Дітройті простий кіт, якого большевики хотіли держати в коробці та представляти за тигра. Хтось, стоячий близько торговельних переговорів межи большевицькими комісарами а представниками американського автомобілевого маґната Генрі Форда, шепнув на вухо якомусь американському ґазетяреви, на яких умовах большевики купили від Форда авта й трактори, і очевидно тайна стала сейчас загально відомим фактом.

Як пішла вістка в курс, сейчас побачили всі, чому большевицький уряд так побивався за строгу тайну щодо своїх переговорів з Фордом. Показується, що купуючи від Форда 10,000 тракторів, большевицький уряд зобовязався заплатити Фордови 75 процентів належитости готівкою, а решту взяти на 10-місячний кредит.

В межинародній торговлі такі умови вважаються для покупців дуже прикрими. Продавці вимушують подібні умови лишень від покупців, які мають кредит дуже слабий, себто яким продавець мало довіряє, що вони зможуть або захочуть чесно сповняти свої зобовязання. Недавно тому Раковський у своїх переговорах з англійськими фабрикантами машинерії заявив, що Москва готова заплатити готівкою що найбільше 25 процентів, а решту лишити на кредит.

Значить, московський уряд при закупні товару дістає ще гірші умови, як дістають приватні фірми. Причиною того очевидно не що инчого, як слабе довіря купців до большевицького уряду. З одного боку шкодить Москві її комуністичне пустомельство про світову революцію, з другого її глупа велика пропаганда про незвичайно гарні вигляди осінних жнив, за якою досі звичайно йшло осінне призначне про несподівані сподівання. Сії сподівання не сповнялися тому, бо своєю нахабною політикою супроти селянина, большевицькі комісарі довели селян до того, що він не хоче засівати більше збіжа, як треба йому на власний прожиток. Пощо, — говорить селянин під большевицькою кормигою, — мені управляти землю понад мої особисті потреби, коли большевицький уряд забере в мене надвижку й не дасть мені за се потрібного мені фабрикату?

І так большевицька господарка покотилася блудним колесом. Селяни не хочуть засівати більше збіжа, бо комісарі не дають їм фабрикатів, а комісарі не можуть дати селянинови фабрикатів, бо заграничні фабриканти не хочуть дати комісарам звичайних, добрих умов при продажі, але домагаються заплачення майже за цілий товар готівкою. Комісарі не можуть дати фабрикату без готівки, а готівки не можуть дістати без селянського збіжа, а селянського збіжа не можуть дістати без фабрикату, і так далі. Крутяться вони, як вивірка у млинку, хочуть станути, але мусять бігти, щоби себе вратувати.

В світлі сих фактів недавний наворот до нової економічної політики набирає більше значіння. Се комісарі пробують вирватися з того блудного кола. На один бік вони хочуть упевнити заграничних капіталістів, що Москва не така чорна, як її малюють, а на другий бік вони посміхаються до селян, щоби їх заманити засівати більше збіжа, а щоби купити собі селян, обіцюють вже сельським богачам, що не будуть їх переслідувати незаможним селяньством.

Чи вдасться комісарам ся подвійна гра, будучність покаже. Завданнє се нелегке, бо вимагає гри на три боки. Наперед, залежати се буде від того, на скільки теперішна більшість потрафить приборкати невдоволену зі сеї нової політики меншість. Коли вдасться більшости ся робота, то все ще лишиться друге завданнє переконати селян, що комуністична більшість щиро кається за свої комуністичні гріхи та що обіцюється поправити, а відтак ще третє завданнє переконати заграничних капіталістів, що третий інтернаціонал про світову революцію кудкудакає, але сього смочого яйця зносити не думає. Задачі, як видно, не легкі, і вимагають не лишень великого уміння, але й великого щастя. Поховзнутися нога тут може дуже легко. Знають се й комісарі, коли дають Фордови такі великі суми готівкою, і знають се також і заграничні капіталісти, коли домагаються від комісарів умов ще гірших від тих, яких вони домагаються навіть від дуже кепських приватних бизнесменів.

Переговори межи Москвою а Фордом, наконець, як звертають американські ґазети, дуже добре показують, що американські бизнесмени можуть вести торговлю з Росією навіть без визнання большевицького уряду американським. Большевики все вказують американським капіталістам, що вони можуть добитися гарних зисків з торговлі з Москвою, як лишень Вашингтон визнасть большевицький уряд. Кіт, випущений з большевицького мішка, показує, що американські фабриканти можуть дістати від Москви богато кращі умови, себто більше готівки й кращу ціну, коли большевицький уряд не визнаний. В сей спосіб економічна політика Москви завдає їм удар якраз у найжизненнійше місце большевицької заграничної політики. Чим довше існує большевицький уряд, тим більше світ переконується, що сей уряд не такий досконалий, як він спершу видавався. Не минає дня, щоби світ не відкрив нової проточини в большевицькім кораблі.

РОДИ БИЗНЕСОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

(Продовження)

АКЦІЇ КОРПОРАЦІЇ.

Акційні корпорації („корпорації, оперті на шерах") основується для ведення бизнесових підприємств. Такі корпорації мають основний капітал, розділений на акції (уділи, шери), які можна переносити з особи на особу. Шери можна набути або через купно від корпорації, або через перенесеннє акції властителем акції. Акційні корпорації ведеться для зиску, а зиски розділюється межи властителів шерів відповідно до того, кілько шерів має такий член корпорації. Властителями корпорації є шеровці (акціонери, уділовці, „стакголдери"), які сходяться на збори і там голосують. Правильно, кождий шер управнює властителя до одного голосу на зборах шеровців. Наслідком того ті, що мають більше як половину шерів, мають у своїй владі корпорацію.

ПРАВНА СТОРОНА ОСНОВАННЯ КОРПОРАЦІЇ.

Як сказано в горі, корпорацію вважається перед правом за особу, осібну від тих осіб, які входять в її склад. Щоби надати таке право ґрупі людий, на се треба спеціяльного дозволу уряду. Давнійше такий дозвіл давано за кождим разом, коли ходило о основаннє корпорації. В нинішні часи законодатні тіла вже просто всюди поухвалювали закони, які виразно кажуть, як треба орґанізувати корпорації, щоби вони перед законом уважалися за осібні тіла, себто за правні особи. Наданнє права на існуваннє яко правна особа називається в Америці „наданнєм чартеру". Закони постановляють докладно, які умови мусять сповняти основателі корпорації, якщо вони хочуть, аби перед законом їх уважати за осібну особу. Такі основателі просять уряд о наданнє їм сього права, а відповідний стейтовий урядник переглядає їх прозьбу, чи вона сповняє всі законні вимагання. Закони поодиноких стейтів про корпорації досить подібні до себе, однак не зовсім однакові. Вони ріжняться в подробицях, і тому деколи може догіднійше просити о чартер в однім стейті, як у другім.

ЯК ДОВГО ТРЕВАЄ КОРПОРАЦІЯ?

В нинішні часи корпорація є найбільше улюбленою формою бизнесової орґанізації. Се є наслідком корисних сторін корпорації.

Наперед корпорація існує без перерви мимо невдоволення, невиплатности, смерти чи уступлення її акціонерів (шеровців). Шеровці можуть час від часу змінятися, але се не зміняє корпорації. Корпорація є осібною цілістю від осіб своїх шеровців. Смерть шеровця значить лишень тільки, що його шери будуть перенесені на другу особу. Заряд корпорації спочиває у руках урядників, а смерть одного урядника значить лишень тільки, що на його місце буде вибраний новий урядник. В декотрих стейтах чартери надається лишень на обмежений протяг часу, по упливі котрого корпорація перестає існувати. Деколи, довжину тревання означується виразно в чартері, і по упливі сього речинця корпорація кінчить своє існуваннє. Після законів декотрих стейтів чартер орґанізації пропадає, як вона не сповняє своєї роботи або надуживає своєї влади.

Де ані в законі ані в чартері корпорації нема подано, як довго вона має існувати, там корпорація існує необмежений час, себто вічно, бо після закона корпорація може перестати існувати лишень в отсих случаях: по упливі часу, на котрий вона дістала чартер; через добровільне розвязаннє; через невиплатність самої корпорації; через втрату чартеру; через некористуваннє ним або надужиттє правної сили, виплаваючої з чартеру.

ЯКІ ЗОБОВЯЗАННЯ МАЮТЬ ШЕРОВЦІ КОРПОРАЦІЇ?

Дальшою догодою корпорації є обмеженнє відвічальности шеровців за зобовязання корпорації до суми гроша, яку шеровець вложив у корпорацію. Коли підприємство покажеться невдачним, тоді шеровець не може втратити більше, як ті гроші, які він вложив у корпорацію, тобто за які він купив шери корпорації. Сим власне ріжниться корпорація від спілки, в якій спільник на случай невиплатности спілки мусівби втратити не лишень ті гроші, які він вложив у підприємство, але й ще бути відвічальним своїм власним майном за довги своєї спілки.

ЯК ВІДВІЧАЮТЬ СУБСКРИБЕНТИ ЗА АКЦІЇ.

Ті шеровці, що підписалися („субскрибували") на закупно шерів, відповідають за довги корпорації до повної висоти своїх підписаних шерів. Колиб прийшло до того, що довжники позивалиби корпорацію, то вони моглиби пізвати такого шеровця, який підписався на шер, а його не виплатив, та вимусити на ньому судом, щоби він заплатив цілу вартість шерів, як він зобовязався. Корпорація сама має право пізвати субскрибентів о заплаченнє цілих шерів. Коли знову корпорація без згоди своїх шеровців продає шери по ціні, низчій від ціни, поданої на шері, тоді довжники мають право пізвати корпорацію в суд, щоби вона зажадала від шеровців заплачення шерів у цілости.

ПОДВІЙНА ВІДВІЧАЛЬНІСТЬ.

В кількох виїмкових случаях шеровці відповідають не після поданих в горі засад, але після засад, богато острійших. Так приміром стакголдери краєвих („нешенел") банків на случай банкротства такого банку відповідають до подвійної висоти своїх шерів, а в декотрих стейтах то ще навіть і висше сього.

Се обмеження відвічальности є одною з головних причин, чому корпорація стала найголовнійшою формою бизнесової орґанізації та чому в послідних роках тільки спілок перемінилося на корпорації. Як звісно, всяке підприємство потягає за собою певне ризико. Якби особи, які закупили шери в підприємстві, відповідали за довги підприємства цілим своїм маєтком, то богато людий не хотілоби вкладати гроша в підприємства. Зовсім інакше, коли відвічальність за довги підприємства обмежується до висоти вложених гроший. Тоді вже найдеться богато людий, охочих до вложення гроший в підприємство. Через те підприємці добувають капітал, потрібний до ведення підприємств, головно дорогою орґанізовання корпорацій, опертих на акціях (шерах).

ЧИ МОЖНА НАБУТИ ШЕРИ ВІД ДРУГОГО?

Третою догодою акційної корпорації є легкість, з якою шери корпорації можна переносити з одної особи на другу. Завдяки сьому кождий може внести до корпорації тільки гроша, кілько йому подобається. Як особа купила шери, а відтак хоче їх продати, то вона може легко найти на них покупця, тоді як у спілці звичайно дуже трудно найти спільника, який хотівби вступити на місце уступаючого.

Завдяки сим, досі вичисленим добрим сторонам, корпорації розвинулися за послідне покоління незвичайно. Вони дають нагоду до інвестиції богатому й менче заможному, робітникови й аристократови, купцеви й фабрикантови. Декотрі американські підприємства мають по кількасот тисяч шеровців, серед яких є Американці й чужинці з далеких закутин світа. Продажа шерів стала навіть звичайним купецьким ділом, яким займаються зі зиском тисячі купців.

(Далі буде).

В. Кедровський.

ЩО НАМ ТРЕБА В АМЕРИЦІ

(Продовження)

IV.

Підготовка Учительського Персоналу.

Народні доми, національні школи та спортові національні організації — це головні (основні) чинники української національної, культурно-освітної праці в Америці. При них уже, а де в яких випадках і зовсім окремо, повинні бути влаштовані народні бібліотеки-читальні. При кожній школі для домашного читання шкільних дітей неодмінно мусить бути хоч невеличка шкільна бібліотека. Для таких бібліотек гадаю згодом подати до загального відома спис книг; покищо можна користуватися тими списами, що подавала львівська „Просвіта" у свойому виданні „Народня Просвіта".

Крім того для дорослого населення потрібно теж улаштовувати вечерні курси, недільні школи та народні читання. Курси можна улаштовувати з ріжних прикладних наук, курси або школи грамоти та українознавства для дорослих, а також курси англійської мови та підготовки до екзаміну на одержання американського горожанства — це останнє дуже важне, але зовсім занедбане нашими людьми.

Не стану тут спинятися на розборі програми таких орґанізацій, бо гадаю, що в кожному окремому випадку той, хто візьметься за їх улаштовання, зможе сам знайти, що і в якій мірі потрібне. Також не буду спинятися і на методах провадження такої праці, бо вона прекрасно поставлена в Американців та інших старих іміґраціях, чому, при бажанні, не тяжко буде у них знайти зразки. Те саме можу сказати і про народні читання, виклади, реферати, лекції і т. д.

Тут я хочу перейти до іншої справи, а саме до підготовки наших культурно-просвітних діячів в Америці, а власне вчительського персоналу.

Питання це надзвичайно великої ваги, бо можна зробити чудесні програми, зробити ріжні проєкти, але їх не буде кому здійснювати.

Нікому не тайна, в якому страшному стані підготовки до своєї діяльности знаходяться ті піонїри, що несуть тут на своїх плечах культурно-просвітну працю. Доводиться братись до неї людям часто не маючим навіть закінченої елементарної освіти. Така важна і складна робота, як культурно-освітна праця серед населення в Америці, часто звалена на плечі людей, які й самі іноді ледви розбираються в найелементарнійших питаннях, що дає початкова школа. Навіть, якби в них була добра воля, велика здібність до самоосвіти, то й в такому випадку, що може зробити людина, коли культурно-освітна робота засобів до істнования дати не може і він їх повинен добувати тяжким фізичним трудом, або найматися „за все", як було сим літом в одному ґазетному оголошенні, що: „потребується дякоучитель, який міг би вчити дітий, улаштовувати вистави, концерти, чистити церкву і т. д." Звичайно такий ненормальний стан нічого не може дати доброго для розвитку нашої культури і національної свідомости на чужині.

Над цим мусять застановитися головно ті, що ведуть культурно-освітну працю та дійсно мають щирі наміри прислужитися народови в розвитку його рідної культури і тим чинникам, що по свойому становищу повинні піклуватися тим і самому громадянству. До поліпшення такого ненормального стану повинні взятися всі названі чинники.

Знову підготовка вчительського персоналу не легка і потребує часу, певної системи, навчебних установ та засобів. Я-ж тут вкажу лише на один, так би мовити перший крок, який можна і муситься зробити тут в Америці і то як найскорше, аби хоч потрохи почати гоїти цю болячку нашого національного життя в Америці. Я хочу говорити про те, що в бувшій Росії, головно земства, впровадили, особливо в останньому двадцятипятилітті, аби поліпшити якість вчительського персоналу земських шкіл, який уже, по своїй відсталости, не відповідав вимогам нової земської школи, **коротко-термінові педаґоґічні курси.** Такі курси влаштовували ріжні земства в своїх ґуберніях, рівночасно навіть в декількох містах, підчас літніх ферій. Курси продовжувалися 6—8 тижнів. На лекторів запрошувано звичайно кращих учених педаґоґів з ріжних наук. На тих курсах вчительство відсвіжувало своє застаріле знання та доповнювало його новими даними. З практики своєї, по орґанізації таких курсів і більш широких, загально-освітних, а потім по прослідженню діяльности вчительства до курсів і по курсах, я констатував величезний поступ в провадженню праці в школі учителями, що перебули такі курси.

В Америці наперед потрібні курси з такими приблизно предметами: 1) Педаґоґіка; 2) Дитяча психольоґія; 3) Методика: а) мови, б) історії, в) ґеоґрафії. Правда, програма ця занадто коротка, але я не бачу покищо практичної можливости здійснити ширші програми, і ось з таких причин. Для проводження такого курсу конче потрібно мати з Европи (я думаю з Праги, з Українського Педаґоґічного Інституту) принаймні двох лекторів — до тих фахових сил, які можна знайти тут. Спровадженнє лекторів, звичайно, вимагалоб певних коштів. Гадаю, що при нашій бідности і скромности наших професорів, всеж тисячу долярів на це треба мати. Крім того ще треба мати 200 долярів на ріжні инші витрати. Ті, що приїдуть на курси вчитися, найменьше 6 тижнів, всі витрати на себе повинні нести з власних, або коштів тої школи, чи парохії, з якої навчитель їде вчитися. Відповідно тому, куди близче буде приїхати більшости курсантів, там треба й робити такі курси.

Це є цілком конкретний і життевий плян, перший крок на шляху поліпшення провадження нашої культурно-освітної, національної роботи тут.

Далі при закінченні всіх статтей, я скажу про той орґан центральний, який мусить бути тут створений, аби провадити всю культурно-національну працю в Америці і такі курси мусять бути одною з перших його праць.

(Кінець буде).

НОВА ЗБІРКА УКРАЇНСЬКИХ ПІСЕНЬ.

Відомий в Ню Йорку й околиці театральний артист п. С. Комишевацький видав нову збірку українських пісень п. з. „128 найкращих українських пісень". Се пісні без слів, а можна їх грати на скрипці, мандоліні, альті, саксофоні, корнеті, клярнеті, флеті і инших сольових інструментах.

Властивих українських пісень є в тій збірці лише 110, а відтак ідуть за порядком: „Пісня червоної армії", „Марсельєза" і 16 популярних пісень російських.

Забогато усіх тих пісень, аби можна тут вичислити їх заголовки, але загально треба сказати, що та збірка повинна найтися в руках кождого музикального Українця. Деякі з надрукованих тут мельодій можна подибати в инших музичних збірниках, але є богато таких творів, які ще ніколи не були ніде печатані, а придбав їх п. Комишевацький ще на Україні і держав їх доси в рукописях. Між ними є кільканайцять таких, що їх справді можна вважати перлами нашої народної музичної творчости.

Між 110-ма українськими мельодіями находимо 2 пісні жидівські (які приходять в українських театральних виставах), 2 халяндри (циганські танці) і лезґінка (кавкаський танець). Між світськими мельодіями подибуємо три колядки. Для тих, що любуються в скочних мельодіях, поміщено в збірці: дрібушечки, 1 танець, 5 оріґінальних козачків і 1 коломийку.

Друковані усі ті пісні на тривкім папері, окладинка прикрашена гарними 3-кольоровими українськими вишивками. Заголовок поданий в двох мовах: українській і англійській. Зміст (заголовки пісень) надрукований по українськи і рівнорядно азбукою англійською (з вимовою пригідною для Американців).

Ціна сеї цікавої збірки $2.00, враз з почтовою пересилкою.

Наклад невеликий, тож треба поспішитися з замовленнем. В самім Ню Йорку в протягу тижня розійшлося вже понад 200 примірників.

Хто цікавиться нашою народною музикою, не пофалшованою ріжними несовісними спекулянтами, нехай пришле на адресу „Свободи" (Svoboda, 83 Grand St., Jersey City, N. J.) $2.00, а дістане згадану збірку відворотною почтою просто до свого дому.

ЩЕ РАЗ ПРО ТЕ, ЯК НЕ ПИСАТИ.

ДО НАШИХ ДОПИСУВАТЕЛІВ.

Загалом беручи, наші дописувателі пишуть доволі добре, а в кождому разі щораз ліпше. Видно, що дбають про те, аби писати ліпше. Читають ґазети, книжки, одним словом, учаться.

Так повинні робити всі розумні люди, бо й так роблять розумні Американці, Анґлійці, Французи, Німці. Вони учаться ціле життє своєї писменної (літературної) мови, бо знають, що мова се дуже великий артистичний твір народу, який не так легко пізнати і знати, як се неодному може здаватись.

Пора-б і Українцям се зрозуміти і таксамо **вчитися, вчитися і вчитися** рідної писменної мови. Вчитись ціле життє, щоби знати її щораз то ліпше і щораз то красше нею орудувати.

Як Українці поступлять наперед в сьому напрямі, так се буде знак поступу просвіти і знання рідної мови.

Се ми сказали загалом до всіх.

А тепер ще слово до впертих, котрі або не хотять учитись, або вважають, що вони вже все знають і не потребують більше вчитись.

Апелюємо до тих, котрі пишуть нам дописі або оповістки, нехай **читають** дописі й оповістки, як вони виглядають в ґазеті, і нехай пізнають, як слід писати, а як не треба. Нехай, читаючи друковане, **вчаться,** як писати і як не писати.

І досі такі найдуться, що зачинають **кожде слово великою буквою.** Наприклад:

„Повідомляється, Що Мітинг Нашого Братства Відбудеться В Неділю О Другій Годині Пополудни В Церковній Ґалі. Проситься Всіх Членів Конче Явитись і т. д."

Чи хто видів, аби в ґазеті було друковане оголошенне в подібний спосіб?

А як не видів, то пощо бавиться великими буквами і забирає редакції дорогий, заплачений час?

Є знову й такі дописуваtелі, що мусять **по кождому слові** дати або кропку або загалом якусь криску. Без тих кропок і крисок немов не можуть писати.

Чи вони не знають, що і вони тими „оздобами" забирають дорогий час і редакторам і складачам в друкарні, і що через такі вибаганки ґазета тратить?

Інші знова мають манію слова скорочувати там, де вони рішучо не повинні бути скорочувані.

Найбільше наражені на скорочення слова, які в нас повинні бути в найбільшій пошані і тому **як найменьше повинні бути скорочувані,** а саме: **Україна, Українець, український.**

В дописях до нас пишуть нераз так: „Іван Петришин родом **Укр.,** з **Укра.,** помер дня .... Він був членом всіх **укр. тов.** і щиро працював для **укр.** визвольного руху".

Чи видів хто, аби Американець писав нпр. так:

„Джан Петрищин, **ей Юкр.,** борн ін **Юкр.,** дайд... Гі **воз ей мембер** оф ол **Юкр. сос."** і т. д.

Або, щоб Анґлієць писав про свій край **„Інґ.",** або Француз **„Фр.",** або Німець **„Дойт."?**

Пишеться лише такі імена чи назви в скороченню, які є приняті яко скорочення, нпр. U. S. (Ю. С.), себто Юнайтед Стейтс, Злучені Держави, але НІКОЛИ **„Ам."** замісць „Америка", **„Кан.",** замісць „Канада" і т. д.

Наприклад **назви стейтів при місцевостях** пишеться у скороченню, прим. Н. Й. (Ню Йорк), Н. Дж. (Ню Джерзи), Па. (Пенсилвенія) і т. д., але ніхто не пише тих скорочень **окремо;** наприклад ніхто не скаже: Гі воз борн ін Па., але так: Гі воз борн ін Пенсилвенія.

Вже большевики страшно розкохались у скороченнях, але навіть вони пишуть у скороченнях лише такі назви, **які приняли у скороченнях,** напр. „совнарком" (совет народних комісарів), „комінтерн" (комуністичний інтернаціонал), НЕП (нова економічна політика) і т. д., але навіть большевики не пишуть: „Наша Рос. се. ком. кр." (Наша Росія се комуністична країна), бо навіть вони ще тілько розуміють, що се нонсенс, безглузде.

А у нас то все можна. Кождий пише, як хоче; скорочує собі слова, коли йому се до вподоби (чи радше з **лінивства,** бо лінується дотягнути слово до кінця і то якраз лінується дотягнути слово Українець чи український, аби було виразно видно, що се **лінивство українське).**

Сього на будуче не повинно бути, бо се виглядає **погано, недбало, неграмотно і зневажливо для себе самих.**

Ще одно безглузде добирається у нас до писменної мови, а саме писанне прикметника **український** великою початковою буквою. І так усе подибуємо в дописях нпр. Наш Український нарід; наша Українська мова і т. д.

Се теж неправильне. Се помилковий спосіб писання.

По українськи пишемо Україна, Українець, Москаль, Турок, Серб, Славянин, великою початковою буквою, бо так пишемо **імена** країв і народів, але **прикметник** пишемо малою початковою буквою, нпр.: український, московський, турецький, сербський, славянський.

Нема виїмки для прикметника український і тому, як пишемо Український, то тільки показуємо непотрібну надутість і незнанне.

Можна писати Український хиба в НАЗВІ, наприклад: Український Червоний Хрест, Українське Педагоґічне Товариство, Українська Громада.

ДОСЛІДИ НАД УЗДОРОВЛЮЮЧОЮ СИЛОЮ ВІРИ.

Анґлійські часописи повідомляють, на який то смілий крок зважився кентенберський епископ. Він скликав комісію з шістьох духовників і шістьох учених, яких завданнем є досліджувати уздоровлюючу силу віри. Комісія має зайнятися дослідами найновійших вислідів психольоґії й психопатії й ті здобутки використати для душевних цілей. Передусім комісія має досліджувати питання, як психічно впливаючи на населення можна зменшувати злочини як обходитися з божевіллям і неморальністю і як можна використати автосуґестію для душевних цілей віруючих.

ДОПИСІ.

КЛІВЛЕНД, ОГАЙО.

Рекордовий звіт контрольної комісії тов. ім. Івана Франка, від. 334 У. Н. Союза.

Заходом нашого громадянина п. Василя Репужинського підчас ювилейної кампанії У. Н. Союза дня 30-то мая, 1925, зорґанізовано нове товариство, котре отримало число 334 У. Н. Союза. Через всякі клевети зі сторони ворогів на початку вписалось ледви 8 членів, але за помочю дбайливих урядників по нинішній день наше молоде товариство числить 26 дорослих членів і 8 дітий, або 34 разом; і є надія, що до року свого істновання товариство зросте в сотню членів.

ПРИХІД:

Червень, за 8 чл. вкладки до У. Н. Союза і місцевої каси	$29.31
Липень, за 11 членів	25.09
Серпень, за 18 членів	44.83
Вересень за 20 членів	46.04
Жовтень, за 21 членів	38.55
Падолист, за 23 членів	49.62
Грудень, за 24 членів	49.58
Дохід з балю в готівці	25.35
Загальний прихід з кінцем міс. грудня, 1925	$308.37

РОЗХІД:

Червень, за 8 членів вкладки до гол. каси У. Н. Союза	$15.43
Липень, за 11 членів	19.59
Серпень, за 18 членів	35.83
Вересень, за 20 членів	31.97
Жовтень, за 21 членів	32.17
Падолист, за 23 членів	36.15
Грудень, за 24 членів	42.99
Рент	5.00
Почтова оплата	1.30
Орґанізаторські премії	14.00
Загальний розхід за 7 місяців	$234.43

ЗІСТАВЛЕННЄ.

Дохід за сім місяців був	$308.37
Разхід за 7 місяців	234.43
Остало готівки по конець міс. грудня, 1925	$73.94

ЗА УРЯД ТОВ. ІМ. ІВ. ФРАНКА, ВІД. 334 У. Н. СОЮЗА:

Микола Задерецький, предс.; **Михайло Дмитрів,** фін. секр.; **Микола Ковталюк,** рек. секр.

АМСТЕРДАМ, Н. Й.

Українська церква в Амстердам, Н. Й.

Тутешня українська католицька церква св. О. Николая зорганізована в 1911 році заходами невтомимої, муравлиної праці пок. о. Еміля Бартіша. Покійний був першим піоніром, котрий положив основи церкви, а відтак наче відшукав погублені вівці, переглянув чужі, і прилучив до свого стада, стада нашого, а церкви Христової.

Колиб не він, то можливо, що наше мале стадо було-б розбрилось і загинуло для нас на віки в морю чужої більшости. Його погідне лице, лагідна вдача і інтеліґентне поведенне з кождим, з котрим тільки сходився, потрафили так уплинути і поділати на загал, що не тільки свої але й чужі горнулись до нас, до нашої церкви, щоби бачити його і чути милі слова.

Він минувся, як і кождий з нас мусить, але минувся тілом. Духом він неначе з нами і лишився в памяти кождого з нас, а його добрі діла і нині свідчать о його щирій невтомимій праці, сліди котрої лишаться на довгі, довгі літа.

Був би о много більше зділав на полі релігійнім, а не меньше і просвітнім, колиб невмолима смерть не видерла його з поміж нас в самім розцвіті життя.

До помочі покійному о. Е. Бартішева в зорганізованю парохії стали вірні члени і прихильники української твердині на полі релігійнім, котрі ще нині згадують його із слезою в оці, а рівночасно радіють, як він колись радів разом з нами, що мають свій приют, хотяй на чужині, де в своїй рідній мові спільно заносять мольби до Всевишнього.

Не меньше причинився і дальше помагає чи то жертвою чи доброю радою **литовський священик о. Йосиф Жиданович** (котрого бл. п. о. Бартіш просто приєднав до нас) за що має високе поважанне зі сторони Українців в нашій місцевости. Церков викінчено 1912 р. і дальше удержується як може. Спільно в згоді працюючи, опісля докупили лоту, а відтак другу побіч церкви.

Правда, маленька ся церковця, але подвіре гарне, а тимбільше в літній порі, як трава зазеленіє, як корчі рож та інших цвіток зацвитуть. Просто душа радіє, що є щось такого, котре не тільки нам але і чужинцям подобається. Се не пересадність, бо кождий сторонний може наочно переконатись.

Сей маленький примір свідчить, що в згоді і спільнім порозумінню можна осягнути найвисшу бажану ціль як на полі релігійнім так і народно-просвітнім. Тільки доброї волі і постанови. В сій маленькій святині будем мати нагоду повитати перший раз епископа К. Богачевського, з о. Шуховським і другими священиками в сю неділю 10 год. 30 м. рано. О годині 11 зачнеться Служба Божа в асисті о. Дженджери і о. І. Шуховський яко діяконів. Буде також о. Ковальський з Гадсон, Н. Й. Достойний о. Йосиф Жиданович буде присутний яко почесний гість.

Нема сумніву, що будемо мати нагоду бути свідками великого торжества в нашій українській церкви св. О. Николая, на котре збереться певне число духовенства а ще більше вірних.

ЗА ПЕРЕБУДОВУ ЧЕСЬКО-СЛОВАЦЬКОЇ ДЕРЖАВИ.

Львівське Діло пише:

Вже нераз писали ми, що в Чехословаччині і з боку пануючої чеської більшости, і з боку всіх инших її народів відзиваються чимраз частіще й сильнійше голоси за перебудовою тієї держави в напрямі національно-територіяльної автономії для всіх складових її національних частин. Недавно реферували ми коротко навіть проект німецького нац.-соціялістичного посла, який представляє собі майбутню Чехословаччину у виді чотирох окремих адміністраційних одиниць зі своїми власними соймами і губернаторами. Такими одиницями-краями малиб бути: Чехія для Чехів, Судети для Німців, Словаччина для Словаків, Закарпаття для Українців. Хоч поки-що ніщо не вказує на те, що до такої перебудови прийде в найближчому часі, спинемося на цій справі, бо всяка перебудова якоїнебудь сусідуючої з Польщею держави в напрямі заспокоєння на якийсь час національно-культурних та політичних домагань її народів може мати для наших закарпатських братів помітне значіння. Таж у Чехословаччині присуджено жити й півмільоновій вітці великого українського народу, вітці, що до тієї перебудови привязує також свої надії, ті надії, що завели її в обійми чехословацької держави.

Чомуж у невеличкій, високо-культурній та економічно сильній Чехословаччині підносяться і з парляментарної трибуни і з народніх зібрань, і зі сторони преси чимраз настирливійше голоси за справжньою рівноправністю для всіх народів держави, за притягненням до державного співробітництва двох найбільших по Чехах народів, словацького й німецького, за перебудовою держави в напрямі відосереднім, децентралізаційним? — І то підкреслюємо це з натиском! — голоси споміж обидвох ворожих дотепер таборів, споміж чеської більшости й німецької та словацької державної меншости.

Відповідь на ці питання можна вивести саме з високого культурного рівня чсл. держави і з відповідаючого тому рівневі розуміння державних конечностей та ріжних можливостей розвитку відповідальними керманичами й політиками тієї держави. Бо президент чсл. республики Масарик, і міністр закордонних справ др Бенеш, і инші відповідальні чеські політики старалися хоч в части розуміти настрої і потреби всіх народів держави і йти їм хоч у деяких ділянках на зустріч. І звідси — зовсім природно — випливає дещо инше становище Німців і Словаків до чсл. держави, як нпр. становище Українців, Білорусинів і Литовців до держави польської. А становище тих народів, зокрема Німців, що кілька літ пробували нехтувати й не признавати зовсім державної чеської супремації, змінилася в останніх часах настільки, що більшість їх політичних партій рішилася по великих внутрішних тертях станути вкінці на становищі чеської державности, домагаючись самовизначення для свого народу в рямках держави. Не диво, що у звязку з тим в чеських і німецьких орґанах преси дискутують про можливість і потребу притягнення до співробітництва німецьких соціяльних демократів і німецьких аґраріїв, отже двох найсильнійших нім. партій у Чехословаччині. Двох політиків з цих партій малоби вступити до уряду як мужі довіря німецького населення. А чеські католики, що мріють про католицьку більшість в уряді, бажалиби притягнути до керми державою своїх словацьких і німецьких товаришів з католицьких партій.

Те саме треба сказати про словацьких Мадярів, які є меншістю нетериторіяльною. Більшість їх під проводом пос. Йосифа Сент-Іванього, провідника мадярської національної партії, перекинулася з ірредентистів у позитивних, реальних політиків і станула на ґрунті чеської державности. Таким робом і Мадяри думають добитися як найбільшої суми прав для своєї національної меншости.

Як бачимо, добра воля в справі національної розвязки нац. проблеми в Чехословаччині є по обох противних сторонах. Ця проблема очевидно дуже складна, а від доброї волі ще далеко до її вирішення. Але й це вже значний поступ, що цю потребу не тільки відчувають, але й розуміють як офіціяльні так і опозиційні чинники. А в такому разі скорше чи пізнійше мусить прийти і до її вирішення.

ЩО ТАКЕ МЕТЕОР?

Недавно у західній Африці впав метеор, який французькі учені хотіли спровадити до Парижа, щоби його точно прослідити. Та мандрівка метеору з неба на землю була швидша як з одної недалекої частини землі на другу. Вчені квапились. І тому, щоби мати цей цінний предмет яко мога хутко у себе, доручили перевезти його одному французькому урядовцеві, що мав вертатись до Парижа. Прохололу огненну кулю поклали в скринку і вона заїхала з пасажиром аж до порту Бордо. Та тут ревний меткий урядовець, який не бачив ніколи такого дива, почав допит. „Це що?" — „Огненна куля" — „Що це за предмет і з чого складається?" — „Саме про це мають довідатись щойно вчені в Парижі". — „А звідки він?" — „З неба". Урядовець гадав, що з нього кепкують і звернувся до вищої влади. Надінспектор почав наново подібну розмову. Врешті рішили, що за метеор треба заплатити мито і назвали його так: „Мінерал неозначеної породи вагою 20 кільо, який походить з поза світа".

ВИСТУПИ ІВАНА ПІДДУБНОГО.

Іван Піддубний.

Славний український силач Іван Піддубний буде далі боротися в слідуючих містах:

У вівторок, 2. лютого, в Джерзи Сити, Н. Дж., у Вікторі Гол, при вулицях Гендерсон і Йорк. В головній боротьбі буде виступати Піддубний. В другій парі буде боротися Станислав Збишко, а в третій парі український силач з Харкова Єрмак.

На жаданнє публики буде боротися Іван Піддубний другий раз у Филаделфії дня 5. лютого. Боротьба відбудеться в Українській Ґали при 849 Норт Френклин стр. Приїзд Піддубного до Филаделфії викликує велику сензацію.

В Елізабет, Н. Дж., бореться Іван Піддубний в суботу, дня 6. лютого, в Фалконс Гол, 158 Трета ул. Там також буде боротися український силач із Харкова, Єрмак, а також буде виступати Станислав Збишко.

Менаджер Івана Піддубного Джек Пфефер дістає богато листів із запрошеннями, щоби він урядив боротьби Піддубного в других поменших місцевостях, які цікаві булиби побачити доказ велитенської сили Івана Піддубного.

НУЖДА ЖИДІВ НА УКРАЇНІ.

На останньому засіданні колегії селянсько-робітничої інспекції в Харкові говорено багато про нужду Жидів в українських містечках. Дискусію сю викликало справоздання комісії, що перевела недавно докладну інспекцію в цілому краю. З того офіціяльного справоздання виходить, що населення українських містечок, у значній части дрібні жидівські ремісники й купці, живе у великій матеріяльній нужді. Комісія сел.-роб. інспекції ствердила, що не дивлячись на декрети й податкові пільги для ремісників і дрібнього домашнього промислу, українські власти не примінювали нічого з того до Жидів і виключали їх від тих управнень. Що більше! Недобори місцевих міських буджетів покривається шляхом накладання на Жидів адміністраційних кар за найменші проступки, як незнання української мови, жидівський наголос і т. п. Незалежно від того жид. ремісники незорганізовані, тому їх працю визискують підприємці. Про кооперацію в малих жид.-українських містечках не чувати майже нічого. Загалом около 25 проц. маломістечкового населення не має означеного заняття — це в більшости безробітні. З метою допомоги жедівському населеню колегія роб.-сел. інспекції ухвалила відновити цілу низку комуністичних клюбів і читалень та поширювати як найенергічнійше видання популярної партійної літератури в жидівській мові. — Як там є з тим нехтуванням чи навіть переслідуванням бідних жид. ремісників, ми не знаємо, за те знаємо напевно, що комуністична „література" не є ніяким ліком на нужду жидівського населення, хоч би її подавано в найчистійшій жидівській мові.

УКРАЇНІЗАЦІЯ АПАРАТУ РАДНАРКОМУ.

Харківські „Вісти" з 16. грудня ц. р. містять коротку статейку про підсумки українізації в апараті кермування справами Народніх Комісаріятів (міністерств) по день 1-го грудня 1925 р. З даних, які подає стаття, видно що справа українізації в найвищих виконавчих органах радвлади на Україні отже в самому уряді представляється досить слабо. При управі справами Раднаркому була окрема комісія для справ українізації, що відбула аж девять засідань, на яких розглянула 52 справи переважно принціпового та серіозного значіння. Що це за справи, невідомо. Таж комісія слухала і звідомлень учителів української мови про хід українізації. При українізації апарату Раднаркому брало участь чотири учителі, а викладали вони, чи краще вчили української мови в сімох групах. Негативним явищем у ході тієї праці над українізацією було те, що деякі урядовці відносилися до вивчення української мови неуважно і легкодушно, не вчащали правильно на курси та не бажали розмовляти українською мовою. Були й такі, що знали українську мову а розмовляти нею не хотіли. Відповідальні робітники (шефи департаментів) не могли відвідувати курсів правильно через недостачу часу. В статті зазначено, що більшість їх (відповідальних урядників) знає українську мову добре. Підручниками та українською літературою співробітники міністерств заосмотрені на 90 відсотків. Вони мають спільну українську книгозбірню. За опірне відношення до українізації звільнено одного урядовця з посади і це мало „облагороднюючий" вплив на инших. Діловодство управи справи Раднаркому має бути проведене вже тепер на українську мову на всіх 100 відсотків. Зі статті виходить далі, що на 1. грудня апарат кермування справами Раднаркому представлявся відносно знання української мови ось як: таких, що добре знали українську мову, було 35 відсотків; таких, що знали мову, але мусять своє знання ще доповняти, було 55 відсот., слабо знало українську мову 10 відсотків. Кінчиться стаття такими словами: „Беручи на увагу, що співробітники виявляють велике бажання вчити українську мову, можна сподіватись, що апарат кермування справами Раднаркому буде цілковито зукраїнізований до 1-го січня 1926".

ГОЛОС ПРОТИ АКАД. ЄФРЕМОВА.

Харківські „Вісти" з 15. грудня принесли статтю В. Десняка, в якій він накидається на академіка Єфремова за те, що він видав у Берліні свою „Історію українського письменства" та написав до неї вступ, в якому осуджує літературні та видавничі відносини на Україні. Ці відносини є дуже важкі особливо для українських наукових і літературних видань. І саме цей вступ академіка Єфремова найбільше заболів комуніста Десняка. Осуджуючи Єфремова, В. Десняк намагається доказати цифрами, що акад. Єфремов не має слушности. Цифри Десняка досить оригінальні та ще оригінальнійше собі протиставлені. І тому наведемо їх кілька для зразку. Десняк підрахував, що за царських часів від 1798 до 1916 р. отже за цілих 118 років появилося українською мовою заледви 3214 назв книжок, а від 1917 до 1923 р. появилося їх аж 3.738. Жалко, що Десняк не протиставить цифри книжок, що появилися за часів української небольшевицької влади на Україні, цифрі тих, що вийшли за часів пролетарської диктатури. Таке протиставлення було би більше повчаючим. Далі подає Десняк, що за 1924 р. Державне Видавництво України видало аж 5,797.000 примірників українських книжок, тобто 76.6 відсот. усіх видань того видавництва. В 1925 р. за девять місяців Державидав. випустило 12,231.-800 примірників, що становить 73.1 відс. усіх видань. Коли зважити, що ці міліони примірників — це переважно аґітаційні брошури та шкільні підручники, то доказові засоби Десняка стратять дуже на вартости. Поважних наукових видань на українській мові Державидав. видало дуже мало. За те на російській мові видало воно поважну кількість дуже серіозних праць.

ПОПОВНИВ САМОГУБСТВО З ПРИЧИНИ ГОЛОВНОЇ ВИГРАНОЇ.

В Мінхені (в Баварії) поповнив самогубство замешкалий там італійський купець Капуані, якому припала головна виграна на льос 500 тисяч марок. Капуані забавлявся в веселому товаристві і тоді підписав реверс, у якому зобовязувався, в разі коли виграє на льос головну виграну, то половину запише для союза мінхенських комінярів, другу половину мінхенським броварам. Капуані дійсно виграв головну виграну й у схвилюванні, що підпис його може бути правосильний, відібрав собі життя.

НОСТАЛЬҐІЯ ЗВІРЯТ.

Тому кілька років (читаємо в німецьких часописах) господар у місцевости Фрозе (Гарц) продав свого коня господареви-гарбареви. Той продав коня дальше, а вкінці кінь перейшов до Циганів. Тепер недавно тісами Цигане навідались до місцевости Фрозе й розтаборились під голим небом. Кінь пізнав вулиці й дороги, якими нераз ходив при ліпшому жолобі. Коли впівночі Цигане позасипляли, кінь вирвався і почвалав темними вулицями села. При воротах загороди свого колишнього господаря став кінь голосно домагатися, щоби його впустили. Радість коня, що віднайшов свого любого хазяїна була велика, але недовга, бо зявились за ним Цигане й забрали його з собою.

ГАЙДАМАЦЬКИЙ СКАРБ.

Повість з кінця XVIII століття.
За В. Лозинським
переповів Михайло Ценівський.

(20)

XI.

В печері шакаля.

Квач, як розійшовся з товаришами, довго не вертав. Тому Фоґельвандер підозрівав уже його в зраді. Вкінці за три годин зявився знову. Оповів усе, що бачив.

— Фірткою не війдете ніколи — говорив — його сторож вам не отворить, коли не скажете йому клича. Ті драби мають кличі, наче в якій чесній фортеці. Коли хто задзвонить, сторож не відчиняє, доки не дістане умовленого знаку. Нема иншої ради, лише треба перелізти через паркан. Треба, щоби Огарок і Порвиш узяли з собою драбину, найкраще шнурову, бо з нею буде менше клопоту, а буде нам конче потрібна.

— З котрого боку найліпше перелізти паркан? — спитав Огарок.

— Від заходу, недалеко самого угла. Вкину нарочно до води свою шапку, а потім повішу на один із залізних списів на верху паркану, нібито щоби висохла. То буде знак.

— Знаменито! — сказали товариші.

— Але то ще не кінець — сказав Квач — я не сам сплю в цій буді. Зі мною є Аронів парубок, височенний жид, усе з пистолями... Як війдете, треба справитися скоро й обережно, щоби не вистрілив або не счинив крику.

— Найдемо на це спосіб — відізвався Фоґельвандер— але скажи нам тепер, що нам дальше діяти, як уже станемо на подвірю?

— Дверми не дістанемося ніколи до середини — пояснював Квач — колиб навіть дім стояв пусткою. Цілу ніч мусіли би ми стратити, щоби розбити дубові, сильно оковані двері. Нема иншої дороги, лише вікна.

— Але вікна закратовані, — запримітив офіцир.

— Я добре оглядав їх. Усі закратовані, але я найшов одно, в якім крати зовсім зінсуті, ржа переїла їх. Зрештою може бути, що до вечера придумаю ще кращий спосіб. Тимчасом жду вас під парканом.

— Чи маєш зброю? — спитав Фоґельвандер.

— Я саме хотів просити її.

Фоґельвандер мав зі собою дві пари пистолів. Добув одну й дав Квачеви. Пистолі були набиті. Офіцир додав Квачеви ще трохи пороху й куль.

— Мушу як стій вертати — сказав Квач — і вже не вийду з фабрики салітри. Сторож і парубки пильнують мене добре. Могли би підозрівати мене.

— То йди й чекай на нас. Як зовсім стемніє, будемо під парканом. Памятай на дане слово.

Квач сховав добре пистолі і висунувся обережно з хати. Оглядався довкола, чи не слідкує хто його.

Фоґельвандер пійшов запасстися в усе, що могло би бути потрібне до виправи. Взяли шнурову драбину, ліхтарки, сильні посторонки і довгі залізні долота.

Приготування ці зайняли майже решту дня. Фоґельвандер найняв чотири свіжі, сильні коні. Вони з критим возом, як лише смерклося, мали ждати на умовленому місці, за малим передміським домиком, недалеко Аронової фабрики салітри.

Коли вже все було готове, вернули до кватири, взяли спорий запас стрілива і пистолі. Грубий сумерк укрив уже землю. Одначе Фоґельвандер мусів ждати аж зовсім стемніється. Цих кілька хвиль здавалося йому безмежно довгим часом.

З вікна кватири видно було Аронову фабрику салітри. Фоґельвандер станув перед малими шибками і глядів у гарячковому подразненні, на великий понурий дім, що червонів з одного боку від погасаючих вечірних промінів сонця, наче від кровавої луни, з другого боку тонув у щораз густійших і сумнійших вечірних тінях...

Вкінці зробилося зовсім темно. Ніч була без місяця. Від її понурого тла відбивалися невиразні сілюети фабрики салітри, маячіли якимись страшними, фантастичними виглядами.

Фоґельвандер відступив нетерпляче від вікна і сказав шепотом:

— Ходімо в імя Боже!

Всі три вийшли на вулицю. В місті затих уже ярмарочний гамір, тишина царила довкола. Фоґельвандер ішов наперед, напружував усе зір на всі боки. Та ніде не видно було нікого. Тихо й обережно, мовчки пішли до східної части паркану. Посувалися здовж нього, шукали на залізних списах Квачевої шапки. Йшли досить довго, заки нарешті найшов її Огарок.

— Тут —прошептав і задержав офіцира.

— Хто кине до гори драбинку? — спитав Фоґельвандер.

Огарок замісць відповіди, взяв звинений шнур до рук і подався на три кроки від паркану. Шнурова драбина мала на кінці два залізні гаки. Огарок змірив оком висоту паркану і кинув драбину так зручно, що зачіпилася гаками на верха.

— За мною... — прошептав Фоґельвандер і почав перший лізти на гору.

Як виліз на гору, схопився залізних списів, розмахнувся і скочив на долину. Скок був сміливий і небезпечний, бо, як уже знаємо, паркан був дуже високий. Але повелося йому щасливо.

Фоґельвандер, як станув під парканом, казав Порвишеви й Огаркови злазити по його барках.

Все це тривало одну хвилинку. Та як лише всі три станули на землі, з другого кінця подвіря зачали ґрізно гавкати собаки. Рівночасно вискочив із деревляної буди якийсь барчистий, високий чоловік. З самого росту пізнати було, що то не був Квач. Вибіг кілька кроків на подвіря й звернувся до паркану.

Але в цюж саму хвилю вибіг із буди инший чоловік і закинув тому першому верету на голову й кинув його на землю.

То був Квач.

Коли почув шелест на паркані, вдавав ніби спить, а щойно як Аронів парубок вибіг із буди, поспішив за ним і звалив його на землю.

— До мене! — викликнув притишеним голосом Квач, звалившися на парубка й обвиваючи йому з усеї сили верету на голові.

Тамтой скрикнув лише ґлухо, як чоловік, що вже дуситься й почав сильно кидатися. В цю мить Порвиш і Огарок прийшли на поміч. Огарок добув посторонки і нечувано скоро звязав руки й ноги парубкові. Тимчасом Квач затулив йому веретою уста, щоби не кричав. Огарок добув із Порвишової торби приготовлену шмату, скрутив її добре й скоро заткав нею парубкові уста, саме в хвилі, коли він отворив їх, щоби скрикнути.

— То проти простуди!... — потішав Огарок звязаного — тепер холодні ночі, могли би ви, пане добродію, набавитися кашлю.

— Занесімо його на бік — сказав тепер Квач — і подаймося на хвилю до буди.

Всі подалися на вказане місце. В цюж хвилю прискочили собаки, гавкаючи страшно.

— Слава Богу — успокоював Квач —пси гавкають більше з великого голоду. Їм дають лише стільки, щоби не поздихали. Спочатку в дома ніхто не здивується, що вони гавкають, бо голодні. Коли їх спустити з ланцюха, виють і брешуть із голоду, аж вуха пухнуть. Я купив дещо для них: маю кілька костей, кілька свіжих баранячих рогів. Зараз бодай на хвилиничку заспокоюю їх.

Добув зпід соломи досить костей, вийшов із деревляної буди й прикликав собак. Для кождої кинув величезну кістку. Пси кинулися захланно і порозбігалися по ріжних кутах подвіря, начеб боялися взаїмного нападу.

— Тепер ступаймо вперед! — сказав нетерпеливо Фоґельвандер.

— Можемо як стій іти, але Огарок хай позасвічує ліхтарки — відповів Квач — я придумав дорогу. Маю знаменитий витрих від пивниці. Приключилося щасливо, що як я вернув від вас, треба було приготовити камінь пороху. Відчинили мені пивницю і казали видати порох. Скористав я з нагоди тай пійшов до тої крати, з котрої бачив цю гарну невільницю. Мав я при собі пильник і долото, забрався зараз до крати. Робота була дуже легка, бо ржа вже зовсім переїла залізо. Тамтуди дістанемося на мале подвіря в середині хазяйства.

Фоґельвандер із радощів стиснув щиро руку Квачови.

Коли пси пропали в темноті, воркотячи й побріхуючи над кістьми, Квач взяв ліхтарку, сховав її під полу і так само казав зробити Огаркови.

— Тепер підемо до пивниць — сказав тихо, ступаючи вперед.

Коли всі три станули перед дверми, що вели до пивниць Квач прикляк і взявся відчиняти двері витрихом. Замок не хотів відчинитися. Робота проволіклася так довго, що Фоґельвандер дуже нетерпеливився, Вкінці завіси пустили і Квач війшов до пивниць, а за ним три товариші.

Пивниця була ледви так висока, що середнього росту чоловік міг ступати нею вперед.

По обох боках цього підземного склепленого коридора були великі комори. З них вдаряв такий сильний запах сірки, що часом не ставало віддиху. В цих бічних коморах були склади салітри, сірки й пороху. Такими артикулами Арон порохівник вів ґуртівну, поширену далеко торгівлю.

Квач ступав обережно вперед, присвічував ліхтаркою.

— Пробі, Огарок — перестерігав — обережно зі світлом! Одна іскорка, а вискочимо в гору як граната... По землі порозсипуваний порох і сірка...

— Не бійся! — відповів Огарок, який навіть у таку небезпечну хвилю не тратив гумору — це одинокий спосіб, як ти міг би дістатись до неба, коли склепіння тої пивниці не є занадто тверде...

Ледви вимовив ці слова, як під його ногою порскнула іскра й підлетіла в гору маленькою синьою поломінню.

Порвиш скрикнув і скоро прикрив іскру капелюхом. Всі пристанули, питалися, що приключилося.

(Дальше буде).